Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki HE 18/2019 vp

Tuuli Tuunanen

4.10.2019

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki on välttämätön, jotta perustuslain 10 §:n mukainen vaatimus säätää henkilötietojen suojasta lailla täyttyy asianmukaisesti maahanmuuttohallinnossa myös jatkossa

Maahanmuuttohallinnon uusi henkilötietolaki

HE 224/2018 vp – PeVL 62/2019 vp
→ raukeaminen vaalien johdosta

Nyt annettu esitys päivitetty valiokuntakäsittelyiden ja lausuntokierroksen pohjalta

Voimaantulo mahdollisimman pian

Osa SM:n hallinnonalan henkilötietolainsäädännön uudistusta

PeVL 62/2018 vp

- Lain soveltamisala
- Yhteisrekisterinpitäjät
- Automatisoidut yksittäispäätökset
- Salassapito

Miksi uudistushanke?

EU:n tietosuojauudistus: maahanmuutto-hallinnossa sovellettava rekisterisääntely ei kaikin osin vastaa unionin tietosuojasääntelyä

Kansalliset muutostarpeet: voimassaoleva rekisterilainsäädäntö on sirpaleista, vanhentunutta, eikä tue uusia ja nykyaikaisia toimintatapoja.

Maahanmuuton rekisterilainsäädännön nykytila

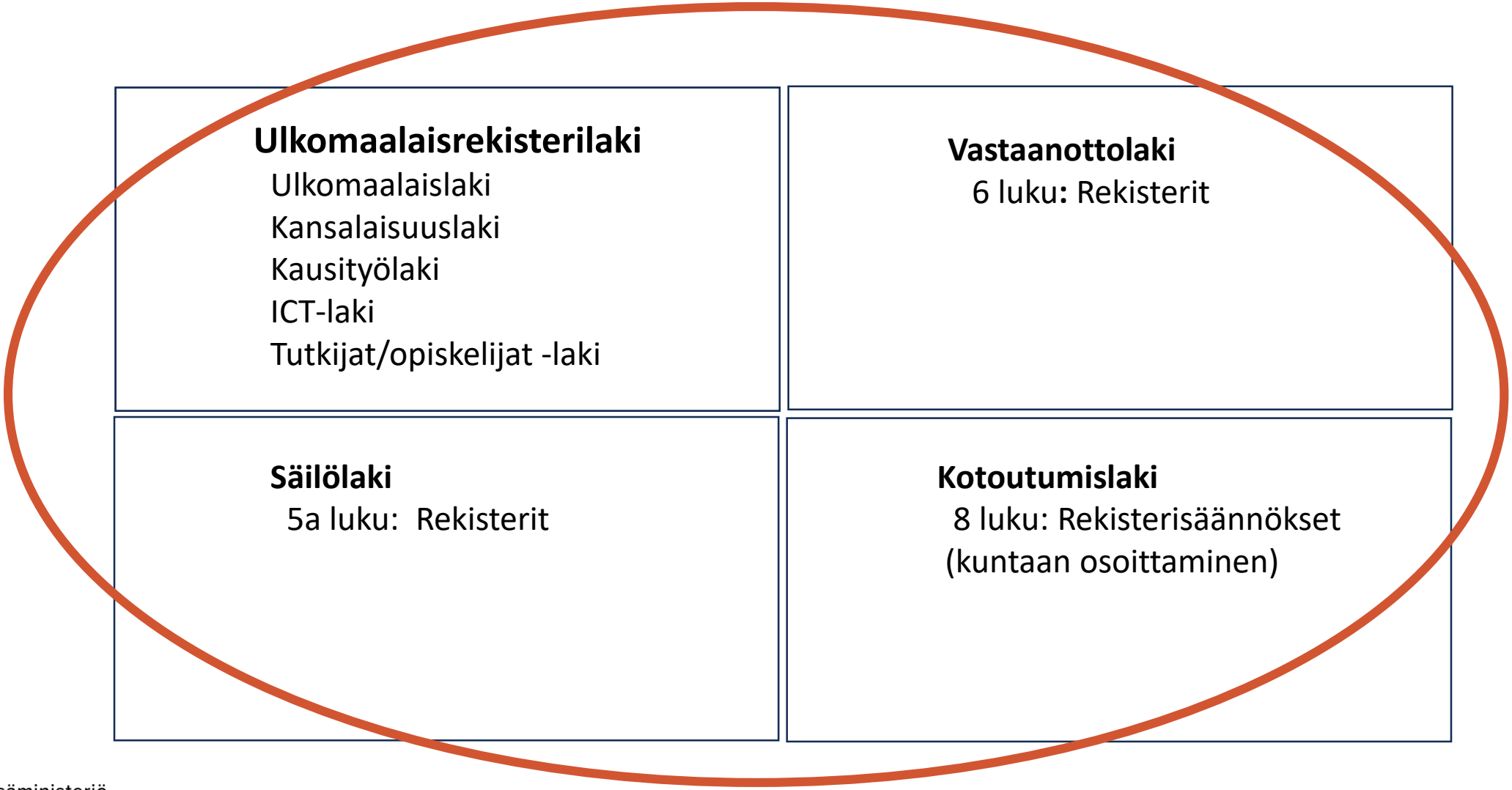

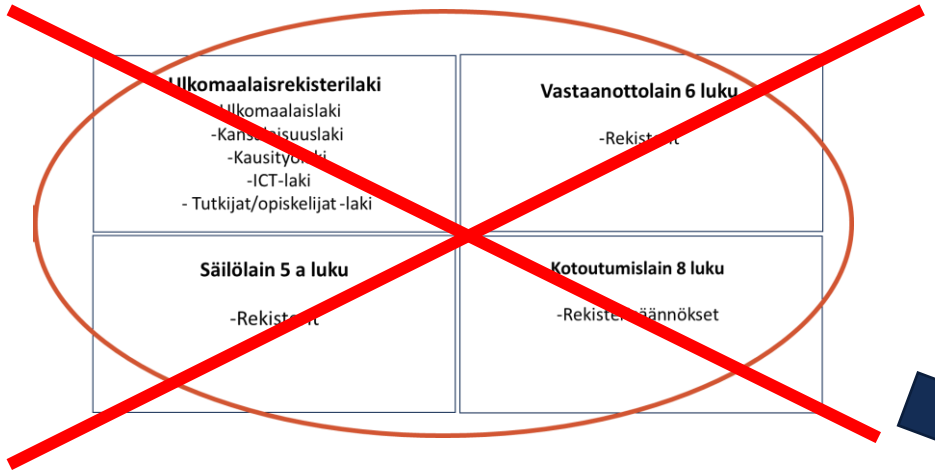

Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuutto-hallinnossa

Keskeiset tavoitteet

Sääntelyn keskittäminen: henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa säädetään yhdessä nykyaikaisen henkilötietolain vaatimukset täyttävässä laissa

Sääntelyn selkeyttäminen: sekä rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen että lainsoveltajan näkökulmasta henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely on selkeää, yleistajuista ja ymmärrettävää

Sääntelykehys

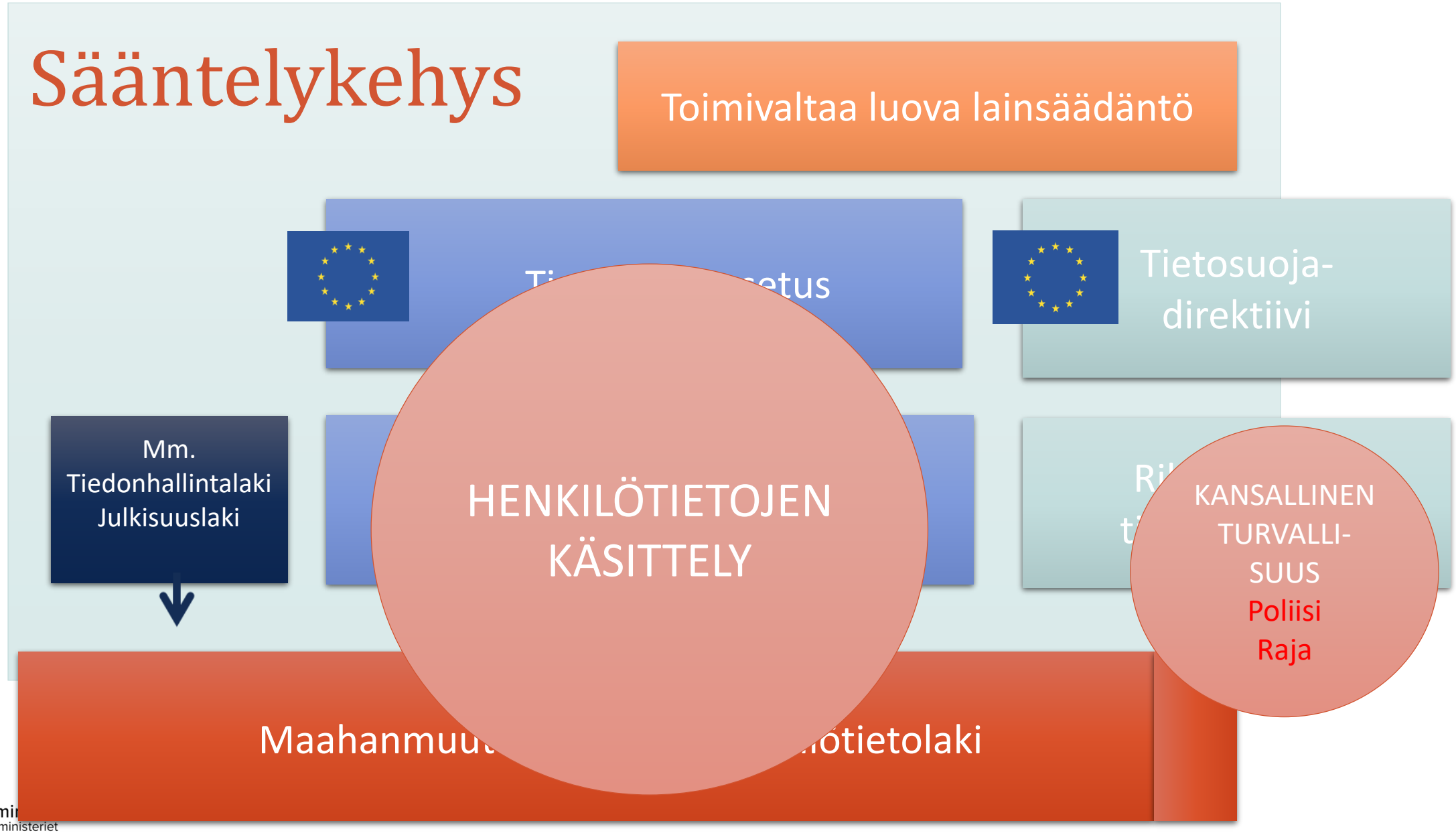

Sisämi
Inrikesministeriet

Sääntelyn reunaehdot

PL 10 §:n mukainen vaatimus säätää henkilötietojen suojasta lailla

Sääntely täydentää Euroopan unionin tietosuoja-asetusta, tietosuojalakia ja rikosasioiden tietosuojalakia

Lakia tulkitaan yhdessä **toimivaltaa luovan lainsäädännön** kanssa

Huomioitava **maahanmuuttohallinnon erityispiirteet** (useita viranomaisia erilaisissa rooleissa)

Sääntelyratkaisut

Käsittelytarkoitussidonnainen lähtökohta: lain soveltamisala ei ole sidottu rekistereihin tai tietojärjestelmiin vaan henkilötietojen käsittelytarkoituksiin

Riskiperustainen lähestymistapa: sääntelyä *kohdennetaan* tarkempaa sääntelyä uhkien ja riskien perusteella edellyttäviin tilanteisiin (erityiset henkilötietoryhmät) ja sääntelyä *puretaan* niiltä osin, kun yksityiskohtainen sääntely ei ole välttämätöntä

Tietosisältö (7-10 §)

Käsiteltävät henkilötiedot (7 §)

- Käsittely on tarpeen 1 §:ssä säädetyissä tarkoituksissa
- Aiempaa yleisemmät tietoluokat

Huomiotiedot (7 § 1 mom 6 kohta) - **UUSI**

- Käsittely edellistä tarkemmin rajattu (mm. käsittelytarkoitus, säilytysaika, arvio tietojen antajan ja tietojen luotettavuudesta ja oikeellisuudesta)

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat henkilötiedot (8 §)

- Käsittely rajattu: vain kun se on välttämätöntä yksilöidyissä 1 §:n mukaisessa käsittelytarkoituksessa
- Suhde muihin pykäliin

Sormenjälkitiedot (9 ja 10 §)

- Ei sisällöllisiä muutoksia
- Vastaa voimassaolevan UlkRekL 3 a ja 3b §:ää
- Sormenjälkitietojen käsittely muissa tilanteissa ei ole mahdollista

Henkilötietoja voi käsitellä vain keräämistarkoitukseen

Kaikesta muusta käytöstä säädetään erikseen

Lain soveltamisala = henkilötietojen käsittelytarkoitus (1 §)

Lakia sovelletaan, kun henkilötietoja **käsitellään seuraavissa tarkoituksissa**:

1) ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua koskevien asioiden käsittely sekä niitä koskeva päätöksenteko ja valvonta → **UlkL, kausityölaki, ICT-laki, opiskelija- ja tutkijalaki**
2) Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä, menettämistä ja kansalaisuudesta vapautumista sekä kansalaisuusaseman määrittämistä koskevien asioiden käsittely ja päätöksenteko → **Kansalaisuuslaki**
3) kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan vastaanotto, ihmiskaupan uhrien auttaminen sekä ilman huoltajaa olevan lapsen edustajatoiminta osana vastaanottotoimintaa sekä näiden ohjaus, suunnittelu ja valvonta → **Vastaanottolaki**
4) ulkomaalaisen sijoittaminen säilöönottoyksikköön, ulkomaalaisen kohtelu säilöönottoyksikössä sekä säilöönottoyksikön järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen → **Säilölaki**
5) kuntaan osoittaminen → **Kotoutumislaki**
6) kansallisen turvallisuuden suojaaminen → **Rikosasioiden tietosuojalaki**

Lakia soveltavat viranomaiset

Suhde muihin henkilötietolakeihin

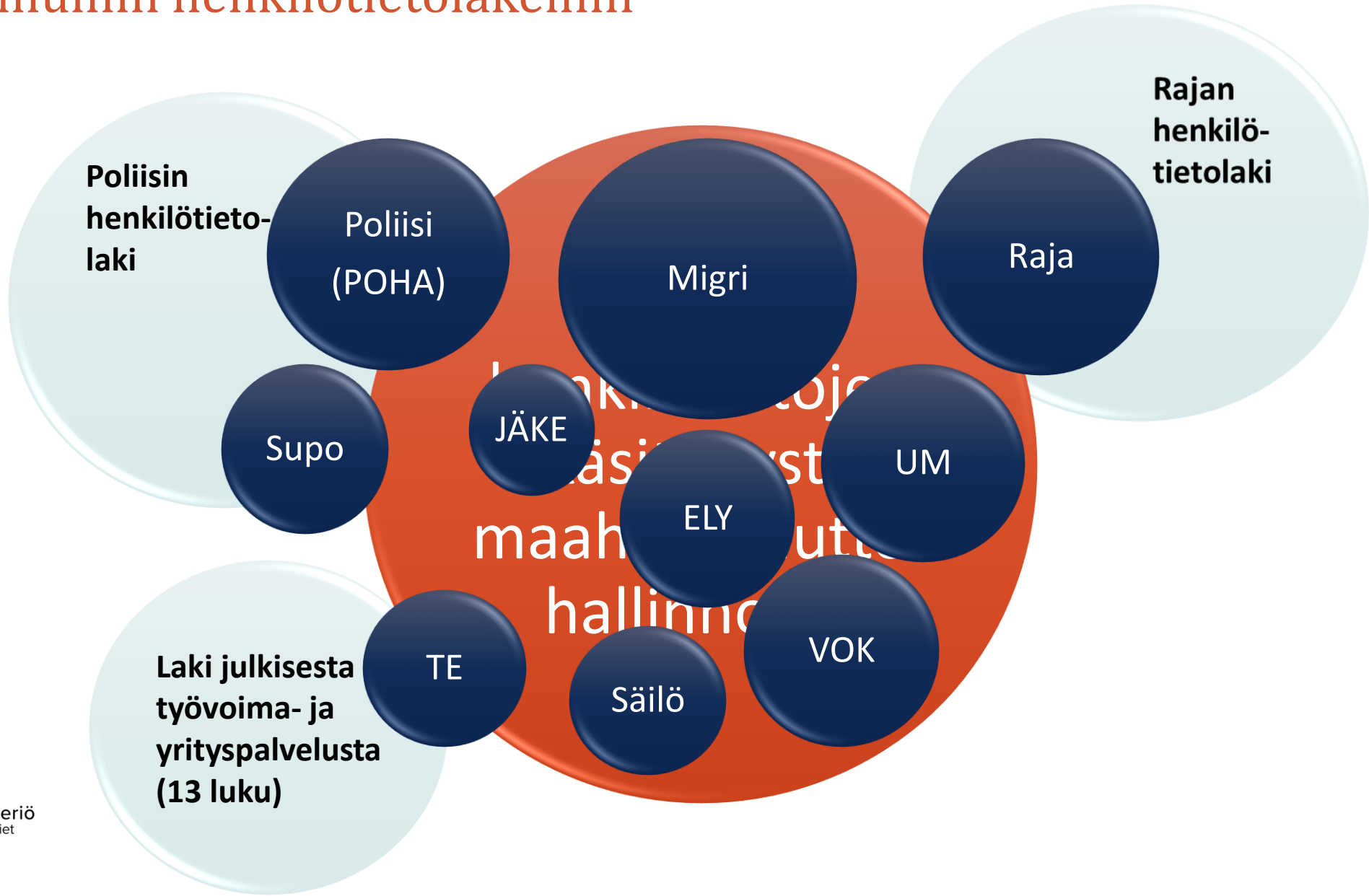

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Yhteisrekisterinpitäjyys (3 §)

Ketkä?

- Migri, Poha, Supo, Rajavartiolaitos, ulkoasiainhallinto, vastaanottokeskukset, säilöönottoyksiköt, järjestelykeskukset, ELY- ja TE-keskukset

Miksi?

- Näillä viranomaisella on lakisääteisiä tehtäviä, joissa käsittelevät henkilötietoja omiin itsenäisiin tarkoituksiinsa ehdotettavan lain soveltamisalan piirissä
- Vastuu henkilötietojen käsittelystä on kohdennettava sinne, missä vastuu tosiasiallisesti on

Miten?

- Lakisääteiset tehtävät (toimivaltaa luova lainsäädäntö)
- Tehtävien keskittäminen järjestelmän ylläpitäjille
- Vastuun rajaaminen (esim. tietojen oikeellisuus)

Yhteisrekisterinpitäjyys (3 §)

Henkilötietolainsäädännön keskittäminen yhteen lakiin
→ **tarkoituksenmukaisuuskysymys**

Määriteltävä lain soveltamisalalla toimivien viranomaisten rooli: rekisterinpitäjä vai käsittelijä?
→**asetuksenmukaisuuskysymys**

Kokonaisuus on *yhteensovitettavissa* viranomaisten erillisyysperiaatteen kanssa.

Yhteisrekisterinpitäjyys (3 §)

Julkisuuslain edellyttämällä tavalla tehdään näkyväksi tiedon liikkuminen rekisterinpitäjien välillä:

- Säädetään rekisterinpitäjän oikeudesta käsitellä toisen rekisterinpitäjän keräämiä tietoja alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen (11 §)
- Säädetään rekisterinpitäjien toimesta muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa tapahtuvasta tietojenkäsittelystä (12 §)
- Säädetään tiedonsaantioikeuksista lain soveltamisalan ulkopuolelta (13 §)

Automatisoidut yksittäispäätökset (21 §)

Päätös, jonka Maahanmuuttovirasto tekee UMA-järjestelmässä

PL 21 §: Jokaisella on oikeus mm. saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta

PL 118 §: Virkamies vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta

PL 12 §: Viranomaisen asiakirjat ovat julkisia ja jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta

Tavoite: asiankäsittelyn nopea eteneminen, hallinnon tehokkuus, päätösten yhdenmukaisuus, resurssien kohdentaminen harkintaa edellyttäviin tilanteisiin, ennustettavuus, hakemusmaksujen aleneminen

Automatisoidut yksittäispäätökset (21 §)

Menettelyyn ohjautuvien asioiden valikoituminen (PL 21 §)
Sidottu hallintolain 34 §:n 2 mom 5 kohtaan eli ei intressiä tulla kuulluksi

Hyvä hallinnon ja oikeusturvan takaaminen (PL 21.2 §)
Hallinnon yleislait soveltuvat automaattiseen päätöksentekomenettelyyn

Virkavastuun kohdentuminen (PL 118 §)
Viraston ylijohtaja vastaisi automaattisen päätöksenteon menettelystä ja siinä syntyvästä päätöksestä

Algoritmien julkisuus (PL 12 §)
Lopulliseen päätökseen automaattisessa käsittelyssä johtava algoritmi olisi julkinen

Salassapito

PL 12 §:n 2 momentin julkisuusperiaatteen mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia

Toisen perusoikeuden edistämistä on pidetty välttämättömänä syynä, jonka vuoksi toista perusoikeutta voidaan rajoittaa

PL 7 §: henkilökohtainen turvallisuus

PL 10 § sekä EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Salassapidon nykytilan ongelmat

Sääntelyn hajanaisuus

- yleislaissa ja erityislaissa
- sääntely osin päällekkäistä ja yhteismitatonta
- Eduskunta: pidättyvästi erityislainsäädäntöön

Säännösten eroavuudet

- soveltamisalaan kuuluvat henkilöt
- soveltamisalaan kuuluvat asiakirjat
- vahinkoedellytyslausekkeen sisältö
- soveltavat viranomaiset

→ Maahanmuuttohallinnon salassapitosääntely keskitetään julkisuuslakiin
→ **Tavoite:** selkeyttää sääntelyä ja yhtenäistää soveltamiskäytäntöä

Säännösten aukot / tulkintaepäselvyys suojan riittävyydestä

→ Säännöksiä täsmennetään sisällöllisesti

Salassapidon nykytila - salassapidettäviä ovat:

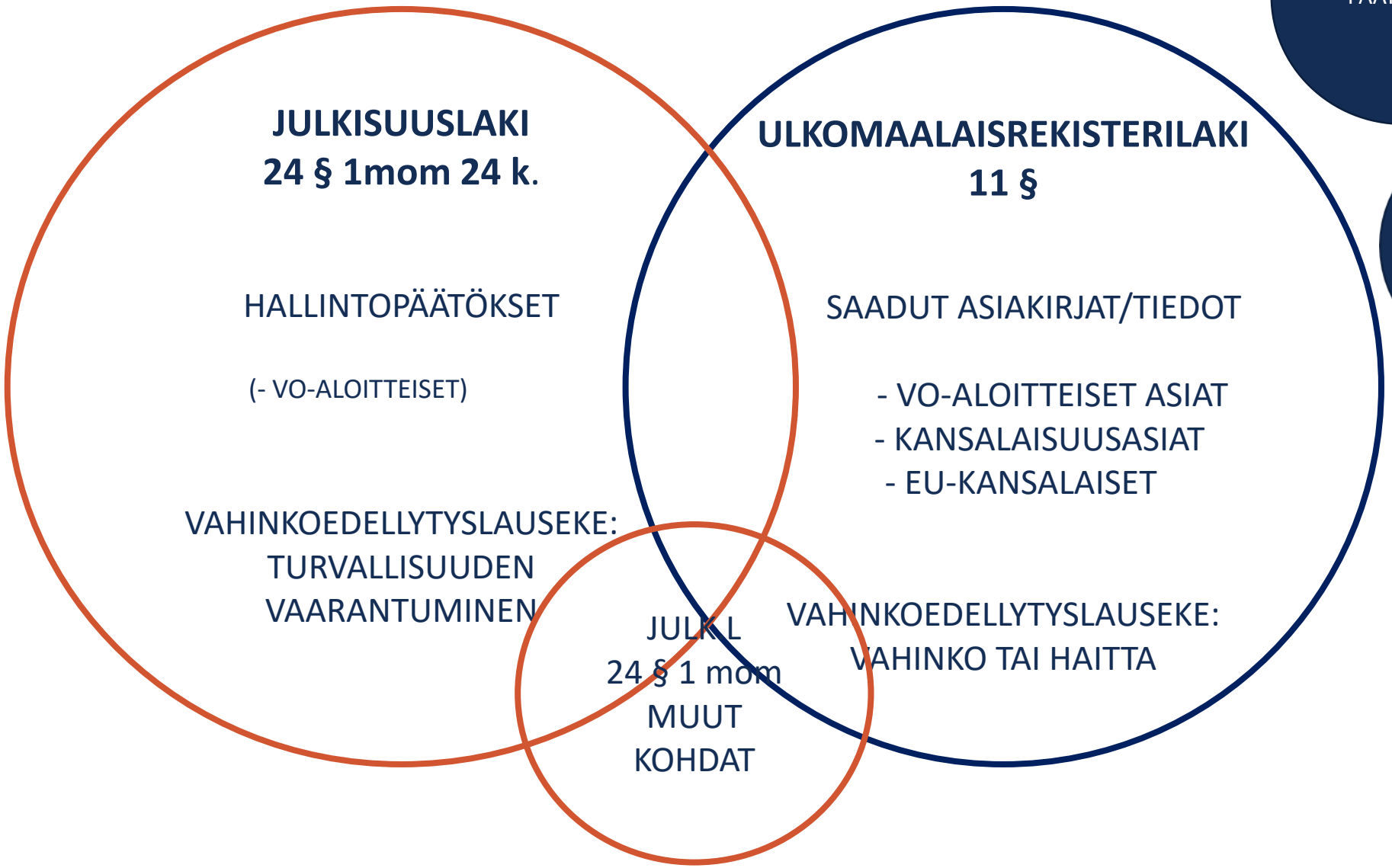

KANSALAISUUS PÄÄTÖKSET

LAITTOMASTI OLESKELEVAT

TEKNISET/ TAKTISET MENETEL-MÄT

24 § Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

*5) Maahanmuuttoviraston **taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja** sisältävät asiakirjat, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi Maahanmuuttoviraston ulkomaalaista koskevan **selvityksen luotettavuutta**;*

*24) Maahanmuuttoviraston, poliisin, Rajavartiolaitoksen, työntekijän ja yrittäjän oleskelulupahakemuksia käsittelevien valtion aluehallintoviranomaisten ja ulkoasiainhallinnon asiakirjat, jotka koskevat **ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä tai maassa oleskelua koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa taikka Suomen kansalaisuuden saamista, säilyttämistä, menettämistä, kansalaisuudesta vapautumista tai kansalaisuusaseman määrittämistä**, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei aiheuta **vahinkoa tai haittaa** asianosaiselle tai hänen läheiselleen;*

*näitä asioita koskevat **hallintopäätökset** ovat salassa pidettäviä kuitenkin vain, jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna asianosaisen tai hänen läheisensä **turvallisuutta**;*

*31 c) asiakirjat, jotka koskevat Suomessa oleskelevaa **ulkomaalaista**, jos on perusteltu syy epäillä, että **tiedon antaminen niistä vaarantaa** asianosaisen tai hänen läheisensä **turvallisuuden**;*

Salassapidon asteittaisuus

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
kirjaamo@intermin.fi